

що розкриваються чуттям

зітхає квітами бажання... [7, с. 70].

Досить широко представлена і громадянська лірика, хоч вона тісно переплітається з урбаністичними лініями творчості, з історією свого народу (“Вірші про місто”, “Дорога”, “Краєвид”, “Подорожній”, “Україна”):

Вона осіла в моїй підсвідомості

Темрявою очі, її болі

Як лише закрию

Вицплюються в мої нерви [7, с. 87].

Але особливе місце у віршах відведено медитації – жанру ліричної поезії, побудованому як розміркування над проблемами буття, існування, моральними колізіями, як аналіз душі і внутрішнього світу людини (“Дружність обривається”, “Драбина”):

Десь суть була

може й не стояв,

осталися одсадки,

то як його знайти... [7, с. 67].

десь дім стояв, а

Звичайно, зрозуміло, що ця жанрова різноманітність і поділ лірики за певними ознаками досить умовний, оскільки Бойчук відійшов від класичних норм лірики і обрав для себе доволі незвичну форму – верлібр (неримовану нерівно наголошену віршовану форму з відчутним наскрізним ритмом, яка за природою близька до фольклорного віршування). У його ліриці ми можемо знайти і фольклорні традиції – “Сліпі бандуристи”, “Кам’яні баби”. В українській літературі таким чином висловлює своє поетичне світобачення ровесник Бойчука І. Драч (знаменита “Балада про соняшник” та ін.). Верліброва тонізація вносить корективи в уже усталений літературний процес, доповнюючи поезію формами і змістом, художніми особливостями мови, філософськими тенденціями, модифікуючи жанрологію творчості.

Література

1. Бондаренко А. Мовні знаки темпорального змісту в філософсько-поетичній дискусії Б.Бойчука // Слово і час. – 2000. – №12 – С.47–51.
2. Бойчук Б. Вірші кохання й молитви: Зб. поезій. – К.: Факт, 2002. – 104 с.
3. Ільницький М. Любов і біль Б.Бойчука // Слово і час. – 2002. – №12. – С. 25-28.
4. Козлов А. До вивчення понять рід, вид, жанр літератури // Українська мова і література в школі. – 1985. – №10. – С. 3-7.
5. Остапеч Н. Мотиви і жанри поезії // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2003. – №9. – С. 43-47.
6. Павличко С. Нью-Йоркська група в контексті модернізму // Вікно в світ. – 1999. – №5. – С. 155-166.
7. Поети “Нью-Йоркської групи”. Антологія // Упор. О.Астаф’єв, А.Дністровий. – Х., 2003. – 288 с.
8. Сидоренко Г. Від класичних нормативів до верлібру. – К., 1980. – С. 45-96.
9. Яременко В. Нью-Йоркська група // Українська мова та література в школі. – 2001. – №11. – С. 18.
10. Яременко В.Б. Бойчук // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 4-х томах. – К., 1994. – Т.3. – С. 128-139.

Чиж О.В.

*Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник – к. філол. н. Луньова Т.В.*

Релігійні смисли крізь призму символів та метафор у романі “Хроніки Нарнії”

К.С.Льюїса

Клайв Стейплз Льюїс написав більше 60 книг, досліджуючи які, науковці визначають провідну мету його творчості як передачу релігійних смислів. Письменник приваблює багатьох учених тим, що здобув репутацію великого проповідника 20-го століття, не маючи духовного стану, а будучи літератором за професією.

Існує багато інтерпретацій та відгуків на роман “Хроніки Нарнії”. Деякі дослідники творчості Льюїса докоряють йому, що “серйозні релігійні смисли він передавав казками про наївні пригоди дітей у вигаданому та неможливому світі” [1, с. 3]. Але більшість дослідників творчості Льюїса схильні до думки, що головне, до чого прагнув письменник, це – передати дітям основні моральні принципи християнства у цікавій та зрозумілій формі. “Хроніки” справді написані на зрозумілій для дітей мові. “Ще у дитинстві письменник вигадав Країну Тварин, у якій з часом з’явилися навіть

історія, міфи та легенди. Не випадково і Нарнію він населив тваринами, що можуть розмовляти, і з якими товаришують головні герої – діти” [2, с. 234].

Мова Біблії є дещо складною для сприймання. Через казку, у якій добро перемагає зло на основі порядності, доброчесності, взаємодопомоги та вищих моральних характеристик, К.С.Льюїс намагається навчити дітей Біблії та долучити до християнських моральних законів. Головне в боротьбі доброго та поганого є те, що вона точиться не назовні, а в душі головних героїв, які повинні визначитися, до якої сторони цієї боротьби приєднатися. Успіх залежить від віри кожного у перемогу добра. І справді, “Хроніки Нарнії” – як справедливо зауважив критик М.Бейн – “божественний усесвіт, починаючи з його створення і закінчуючи апокаліпсисом” [4, с. 11].

Смисли та думки, які передає автор читачеві у своєму творі, не називаються прямо. У такий спосіб Льюїс прагнув вплинути на світогляд читача, але він не хотів нав’язувати ці ідеї. Письменник мав на меті показати їх доцільність та правильність у тій чи іншій ситуації. К.С.Льюїс прагнув довести, що життя за моральними законами Біблії приводить лише до найкращих наслідків. Для цього йому потрібні символи та метафори. Адже такі тропи базуються на порівнянні двох предметів та поєднанні їх через виокремлення притаманної їм спільної ознаки, що виноситься на перший план. Саме такі засоби обирає автор, оскільки він хоче поєднати свій роман та Біблію. Метафоричні паралелі та символічні образи допомагають авторові у здійсненні його літературного задуму.

“Письменники звичайно вдаються до тропів не лише тоді, коли перед ними стоїть завдання описати цілком невідоме явище, а найчастіше тоді, коли відоме явище вони хочуть розкрити у якомусь новому, незвичайному зв’язку з іншими явищами людського буття ” [1, с. 26]. Зв’язок міфічних персонажів та релігійного вчення є дещо незвичайним, але метафорика та символічність допомагають автору розкрити синкретичним способом двозначну природу певних явищ.

Льюїс продумано обрав жанр роману-казки, оскільки це дозволяє йому використовувати міфологічні сюжети та персонажів, які стають символічними. У Льюїса багато персонажів запозичені з язичницьких міфів. Адже окрім звичайних тварин у творі зустрічаються фавни, карлики, дріади, кентаври, мінотаври, гноми, велетні та інші створіння. Завдяки жанру фентезі вони природно діють у романі поряд з іншими персонажами. Вони є нереальними, а це означає, що автор сам вигадує їх чи запозичує з раніше відомих джерел. Суттєво, що вибір того чи іншого персонажу роману не випадковий, бо кожна нереальна істота має свою ознаку, якою характеризується без потрібного пояснення. Тобто за описом зовнішнього вигляду можна легко зрозуміти, на якому боці даний персонаж. Сам автор “Хронік ” зазначає, що казкові істоти не схожі на людей, але поведуться майже так само – це **символи**, які дозволяють описати людську психологію та типи характерів коротко та зрозуміло. К.С.Льюїс населив країну тваринами для того, щоб риси людського характеру, притаманні казковим героям, були зрозумілими дітям, розважали їх та повчали. “Кожна міфологічна істота являє собою певний символ людської вдачі: це скупість (*гноми*), духовна краса (*німфи*), сила та хоробрість (*велетні*), розум, мудрість (*кентаври*) і т.п.” [4, с. 9]. Використовуючи образи тваринного світу та міфологічних істот, автор зумів передати складні філософські та моральні поняття у доступному контексті розуміння. Зокрема, прообраз *фавна* з парасолькою у сніговому лісі з’явився у письменника ще у 16-річному віці і символізує собою необізнаність та наївність.

Найголовнішим образом, що поєднує усі книги “Хроніки Нарнії” є *Аслан – лев*, який не один раз снівся Льюїсу перед написанням казки [4, с. 1]. Щоб проаналізувати, чому автор обрав саме цю тварину, доцільно звернути увагу на символічне потрактування цієї тварини А.Бушняком:

Лев – символ щастя. Це гармонійна, сильна тварина.

Лев – символ сили, могутності, авторитету і достоїнства.

З образом лева пов’язують також розум, великодушність, доблесть, справедливість, надійність, хоробрість.

У Старому Заповіті Іуда, Данило, Саул порівнюються зі Львом, а сам він характеризується як найсильніший серед звірів.

Лев – одна з чотирьох тварин-символів Апокаліпсису.

Особливою семантикою наділений образ левиці: “вона і символ материнства, і атрибут багатьох богинь-матерів. Лев пов’язаний з багатьма жіночими божествами: Артемідією, Гекатою, Аталантою, Реєю.

Лев, у міфології та фольклорі багатьох народів Африки, Західної, Південної та Східної Азії, – символ вищої божественної сили, могутності, влади, величі; сонця та вогню.

Лев виступає як сторож (левині статуї, що охороняють входи давньоєгипетських палаців, а також асирійських та вавилонських храмів; аналогічно левині статуї на воротах у Мікенах; левині

скульптури та зображення на троні в Індії); кам'яні скульптури біля дверей до буддійського храму в Китаї.

У казкових сюжетах лев символізує стійкість, твердість, добрий розум та справедливість. Особливо характерні сюжети, пов'язані зі Львом у якості “царя звірів”, у казковому фольклорі та тваринному епосі і його відгалуженнях.

У образотворчому мистецтві та архітектурі – Лев як один із символів чотирьох сторін світу [1, с. 2].

Сам Льюїс так пояснював причину, чому він обрав саме Лева як центральний образ “Хронік”. П'ятого травня 1961 року він написав маленькій читачці: “Уся історія Нарнії розповідає про Христа. Іншими словами, я постійно запитував себе: “А що, якби насправді існував світ, подібний до Нарнії, і він потрапив би на хибний шлях, як це сталося з нашим світом?! Що б сталося, якби Христос не врятував наш світ, а прийшов у той, уявний?!” Ці історії слугують відповідями на всі мої запитання. Я роздумував, що оскільки Нарнія є світом тварин, які мають здатність розмовляти, то Він також буде говорити, так само як і Христос став звичайною людиною в нашому світі. Я зобразив Його Левом, бо саме він вважається *царем звірів*” [5, с. 2].

Лев – головний образ, який постає могутнім повелителем чарівної країни Нарнії, неодноразово зустрічається у Біблії. *Лев Аслан* є релігійним персонажем у творі “Хроніки Нарнії”, оскільки символізує собою Ісуса Христа. Отже, лев Аслан є *символом творця світу*.

Інші символи роману показують прихований зв'язок із Біблією. Зокрема *яблуко* у першій частині роману “Небіж чаклуна” – це духовні випробування, символ зради, інколи покаяння. Тут же, *Скорботне Слово* – це невідоме зло, яке нищить усе живе та може привести до кінця світу, апокаліпсису (натяк на бездумне використання атомної зброї). Символ *криги, холоду, снігу*, яким оточена уся Нарнія – небезпека, негарзди та відсутність гармонії у країні. З наближенням Аслана – прихід *весни* – нова надія на краще життя, перемогу добра та торжество взаємної любові.

Метафора – один з найуживаніших тропів літератури. “Метафоричне слово завжди чарівніше і красивіше, ніж слово у прямому значенні” [1, с. 2]. Естетичний ефект метафори побудований на певній загадковості предмета, про який ідеться. Дж.Лакофф говорить про зміст даного засобу художньої виразності. Метафора, за теорією Лакоффа, являє собою прозаїчне або поетичне вираження, де слово (або декілька слів) виражає певний концепт, що вживається у непрямому значенні, щоб виразити поняття, подібне до даного [3, с. 3].

Можемо стверджувати, що метафоричне порівняння базується на виокремленні спільних рис предметів різних класів та винесення таких ознак на передній план. Оскільки “Хроніки Нарнії” К.С.Льюїса є певним аналогом біблійного вчення, то ми можемо говорити про порівняння цих книг та виокремити окремі риси, що поєднують роман та біблійне вчення.

Говорячи про використання Льюїсом метафор, необхідно зазначити два рівні метафоричних паралелей: на рівні цілісного тексту та елементів тексту. Перший має на увазі метафоризацію провідних ідей, смислів та ситуацій. Зокрема, увесь роман “Хроніки Нарнії”, що складається із семи книг, дослідники творчості К.С.Льюїса вважають “єдиною цілісною метафорою” [3, с. 11]. Кожна частина метафоризує ту чи іншу біблійну історію та проводить символічні паралелі з неї. Наприклад, перша книга “Небіж чаклуна” є метафорою на *створення світу Богом*, друга – “Лев, чаклунка та магічна шафа” – у метафоричній формі говорить про причини та наслідки *воскресіння Христа*. “Остання битва” – метафоричне зображення *Апокаліпсису*.

Метафори на рівні елементів тексту займають значне місце у структурі слів переносного значення у романі “Небіж чаклуна”. Це й характер героя, думки та переживання, описи місцевості, подій, вчинків...

“All right, I have then,” said Digory in a much louder voice, like a boy who was so miserable that he didn't care who knew he had been crying. And so would you, “he went on, “if you'd lived all your life in the country and had a pony, and a river at the bottom of the garden, and then been brought to live in a beastly Hole like this”.

“London isn't a Hole” – said Polly indignantly. But the boy was too wound up to take any notice of her” [1, с. 13].

Основне значення виразу “wind up” – це поранити, завдати болю, нанести ушкодження. У даному контексті ми не можемо стверджувати, що хлопчик отримав фізичне ушкодження. Таким чином, властивість *робити боляче* вжита метафорично, оскільки у даній ситуації автор говорить про моральну образу, тобто рану душевну, про “поранені” почуття героя.

Аналізуючи роман, розуміємо, що провідна метафора “*двері*” як перехід у інший магічний світ зустрічається у кожній книзі, хоча в різних виявах. У романі це – шафа, картина, озерця, магічні

обручки, але “всі вони переносять дітей у морально чистий світ, куди ще не потрапило зло. Це новий світ, нова реальність. У “Хроніках Нарнії” це конкретні двері, що ведуть в Нарнію, тобто до Аслана, а сам лев – до нового релігійного життя” [5, с. 4]. На *прохід у шафі* критики та психологи звернули неабияку увагу. “Перехід із темної, забитої непотрібними речами шафи, у білі засніжені сяючі ліси Нарнії символізує переродження людської душі та переживання, пов’язані з цим” [2, с. 14]. Якщо звернутися до філософського підтексту у “Хроніках”, то метафоричне порівняння “двері” зустрічається у одному з біблійних сказань у Одкровенні Іоанна Богослова: “Я стою біля дверей та стукаю: почує мій голос і відкриє мені, я увійду до нього та сяду до вечері з ним, а він зі мною ” [5, с. 20].

Отже, можемо виділити наступні особливості передачі християнської світоглядної позиції К.С.Льюїса у “Хроніках Нарнії”:

– переплетення сюжетної лінії казки-розповіді та біблійних мотивів через непряме значення слів;

– широке використання метафор та символів як засобів передачі релігійних смислів;

– вибір автором казкової манери оповіді, що дозволило задіяти міфологічних персонажів, які несуть на собі узагальнені типи людського суспільства, типізація їх на основі символічних характеристик;

Мотиви біблійного сюжету, основні ідеї християнства, зокрема про прощення та покаяння є актуальними у будь-яку епоху розвитку суспільства. До біблійних образів, мотивів і сюжетів зверталися письменники різних країн у XIII-XVIII століттях. Не втратила ця Книга книг свого значення і в пізніший період. Біблійні образи й мотиви живили творчість і надихали на нові твори Г.Сковороду і Т.Шевченка, Данте і Шекспіра, П.Куліша і О.Пушкіна, Лесю Українку і Ч.Айтматова.

К.С.Льюїс піднімає ряд морально-етичних питань, таких як вірність та зрада, спокуса та порядність, індивідуалізація людини та наслідування загальних моральних законів. На фоні трагічних подій сучасного світу, песимістичних тенденцій у літературі цей письменник проповідує важливі духовні цінності людини, допомагає розкрити духовний потенціал особистості, проголошує перемогу добра над злом у душі людини.

Література

1. Бушняк А.В. “Хроніки Нарнії” К.С.Льюїса як апеляція до глибин духовного. – Режим доступу: [/http://nadicc.vov.ru/lio/traub.html](http://nadicc.vov.ru/lio/traub.html).

2. Кротов Я. Джентльмен в царстві Божьом // Дружба Народов. – 1992. – №2. – С. 233-235.

3. Лакоф Дж. The Contemporary Theory of Metaphor. – Режим доступу: <http://www.biografia.ru>.

4. M.Bane. Myth Made Truth: the Origins of the Chronicles of Narnia – C.S.Lewis: 20th Century Christian Knight. – Online at: [/http://subscribe.ru/archive/religion.proland](http://subscribe.ru/archive/religion.proland)

5. Shaker Peter J. Reading with the Heart: The Way Into Narnia. – Michigan: William B. Erdmans Publishing Company, 1970. – 57 p.

Джерело фактичного матеріалу

Lewis C.C. The Narnia Chronicles. The Magician Nephew. – Дніпропетровськ: Проспект, 2005, – 224 с.

Шемота Р.В.

Ужгородський національний університет

Науковий керівник – к. філол.н., доц. – Голик У.Р.

The Structures of Secondary Predication in the Modern English Language

For linguistic researches of English Grammar the structures of secondary predication are of great interest. It is considered that structures of secondary predication do not have the direct analog in Ukrainian language which makes some difficulties in studying English as a foreign language, and makes some difficulties while the translation. To these structures traditionally belong Complex Object, Complex Subject, For-to-Infinitive Construction, Absolute Construction and Gerundial Predicative Construction. All named units have different grammatical forms, but are characterised by such common feature as non-agreement of subject-predicative relations in their outer structures.

The aim of the scientific research consists in definition of the structural and functional characteristics of the structures of secondary predication in the Modern English language. To attain this aim we should settle down the following tasks:

– to determine the differential features of the structures of secondary predication;

– to give the structural characteristic of the structures of secondary predication on the basis of being the